

preglednic in zemljevidov, imenskim kazalom ter kratko biografijo obeh avtorjev. Monografijo je v (skromnih) 500 izvodih izdala, založila in tiskala Mohorjeva s podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost in kulturo na Dunaju, Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Monografija je edinstvena na več načinov. Je prvo delo, ki za celotno povojno obdobje predstavlja in analizira boj Slovencev na Koroškem za njihove pravice; izdajo so podprle avstrijske in slovenske državne ustanove; je posrečena kombinacija piscev: zgodovinarja in socialnega geografa, pri katerih je »koroško vprašanje« ena od najpomembnejših življenjskih raziskovalnih tematik; je pa hkrati edinstven družinski projekt.

Oče Vladimir, zaslužni profesor Univerze v Ljubljani in ambasador znanosti Republike Slovenije, pol stoletja sledi in preučuje življenje naših rojakov na Koroškem, za kar je prejel Tischlerjevo nagrado; sin Matjaž, redni profesor za novejšo zgodovino, se posveča preučevanju predvsem zgodovini ameriških Slovencev in Slovencev v Avstriji; soproga in mati Berta, Slovenka z avstrijske Koroške, je obema moškima stalni vir navdiha za poglobljeno delo, pa tudi nevsiljiva kritičarka.

Ob prebiranju dokumentiranih dejstev boja za narodnostne pravice Slovencev na Koroškem bralec nikakor ne more ostati neprizadet. Toliko izigranih pravnih aktov različnih ravni (državna pogodba, zvezni zakoni, deželni predpisi, dokumenti Evropske unije, meddržavni dogovori ...), toliko sprenevedanja, neizpolnjevanja zakonov, izkrivljanj njihovih vsebin, manipulacij najrazličnejših oblik, da se nehote postavljajo vprašanja o (nizki) stopnji delovanja prava v Avstriji na eni strani ter o pravem herojskem ravnanju dobršnega dela slovenske skupnosti na Koroškem, ki (še) ni podlegla popolnemu ponemčenju. Je pa to tudi primeren trenutek za (samo)spraševanje naše narodne zavesti; posebno še, ker le-ta ne more poskrbeti niti za trajnejši biološki razvoj »matičnega« narodnega telesa. Knjigo o koroških Slovencih bi morali prebrati vsaj izobraženci in študenti vseh študijskih področij, saj daleč presega le strokovno (zgodovinsko-politično) področje.

Marijan M. Klemenčič

Aleš Smrekar:

Divja odlagališča odpadkov na območju Ljubljane

Georitem 1

Ljubljana, 2007: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 128 strani, 9 preglednic, 21 zemljevidov, 12 fotografij, 21 grafov, ISBN 978-961-254-008-1

Pereča problematika divjega odlaganja odpadkov je že dolgo predmet različnih bolj ali manj poglobljenih raziskav različnih strok. Tokrat imamo pred seboj kompleksno študijo problematike razširjenosti divjih odlagališč odpadkov na vodovarstvenih pasovih na območju Ljubljane. Vedno večje količine slabo razgradljivih odpadkov in omejena zmogljivost razgrajevanja odpadnih snovi so povzročile njihovo kopičenje v vseh agregatnih stanjih. Zaradi njihove okolju nevarne sestave in večanja količin odpadkov v trdnem stanju so se pojavile težnje po zagotovitvi urejenega, nadzorovanega in celostnega ravnanja z odpadki. Vendar se odpadki zaradi različnih razlogov pogosto odlagajo povsem nenadzorovano. Najintenzivnejše divje odlaganje odpadkov je značilno predvsem za človeku odmaknjena, težje dostopna območja, pogosto prerasla z gozdno vegetacijo. Odlagališča so na eni strani povezana z gospodarskim in družbenim razvojem, ki zaradi povečanih potreb po najrazličnejših virih vodi v kopičenje odpadkov in s tem posledično v obremenitev in degradacijo okolja, na drugi strani pa so odraz nizke okoljske zavesti prebivalcev in pomanjkljivega nadzora nad kršitvami ter neučinkovito sankcioniranje le-teh.

Na območju Ljubljane je veliko število divjih odlagališč, ki so pogosto moteč in nezaželen ter izrazit antropogen del pokrajine. Le-ta so v številnih primerih locirana na neprimernih območjih, ki so močno ranljiva z vidika razvrstitvenega videza pokrajine oziroma kakovosti bivalnega okolja. Z morebitnim izločanjem nevarnih snovi predstavljajo veliko grožnjo okolju, zlasti vodnim virom. Tako je izredno

zaskrbljujoče dejstvo, da se največ divjih odlagališč odpadkov nahaja na območjih glavnih črpališč pitne vode, na Ljubljanskem polju in na Iškem vršaju.

Najpomembnejši prispevek monografije je izdelava popolnega katastra vidnih divjih odlagališč odpadkov. Hkrati je bila podrobno določena sestava odpadkov, med katerimi je kar dobra sedmina nevarnih, kar predstavlja določeno grožnjo za podzemno vodo. Podani so rezultati, ki omogočajo vpogled v problematiko nelegalnega odlaganja odpadkov, njegov obseg ter možne vplive na okolje. Na obravnavanih vodovarstvenih območjih je bilo najdenih in preučenih kar 1586 divjih odlagališč odpadkov, od tega na Ljubljanskem polju 1445, na Iškem vršaju 104 ter na območju lokalnih vodnih virov 37. Skupna površina odpadkov znaša 128.056 m² in prostornina 220.071 m³. Več kot tretjina divjih odlagališč je aktivnih, kar kaže na še vedno zelo dejavno dovažanje odpadnega materiala.

Avtor v delu ugotavlja, da bi bilo možno izvesti enostavno in cenovno sprejemljivo sanacijo degradiranega območja in razvrednotenemu prostoru zagotoviti novo vrednost. Hkrati poudarja, da bo v prihodnosti treba sanirati vsa divja odlagališča odpadkov, vendar je zaradi velike količine odpadkov nerealno pričakovati, da bi to naredili naenkrat. S skrbno zasnovano metodologijo je določil prednostni vrsti red sanacije divjih odlagališč odpadkov, ki naj bi potekal v dveh fazah. Prednostno poudarja nujno sanacijo obstoječih divjih odlagališč, kjer načrtuje odstranitev točkovnih in ploskovnih virov obremenjevanja podzemne vode. V drugi fazi predlaga strogo in nepopustljivo preprečevanje in sankcioniranje vseh novih kršiteljev. Upravljanje z viri pitne vode bi hkrati moralo postati del širšega načrtovanja, ki bi bilo usmerjeno k sonaravni rabi. Pri tem poudarja tudi pomembnost izvajanja aktivnosti in s tem dviga ozaveščenosti prebivalcev o varovanju okolja.

Izredno pomemben vidik pri celostnem reševanju problematike divjih odlagališč, ki delu prinaša posebno vrednost z vidika dvigovanja okoljske zavesti, je predlog informiranja, izobraževanja in ozaveščanja. Ljudje se namreč obravnavane problematike večinoma ne zavedajo, hkrati pa so pogosti tudi odpori do ustreznega ravnanja z odpadki. Z vidika ozaveščanja prebivalcev je izpostavljeno predvsem

delo z mladimi, ki so dovzetnejši za spremembe in pospeševalci novih idej. Tako bi bilo treba prek njih informirati in izobraževati tudi odrasle. Zanimiva ideja, ki se pojavlja v delu, je ureditev vodne učne poti ob Savi, ki bi omogočila predstavitev različnih vsebin povezanih z obravnavano tematiko na mestu. Z omenjeno rešitvijo bi sedanjemu degradiranemu prostoru ponovno vrnili njegovo veliko vrednost.

Študija predstavlja pomemben dosežek pri reševanju problematike divjih odlagališč odpadkov na izredno ranljivih vodovarstvenih območjih. Hkrati nas opozarja na pomembnost in dragocenost varovanja pitne vode kot vse bolj dragocenega vira za človeštvo. Pričujoča tematika z izredno zanimivo predstavljenimi vidiki ravnanja z odpadki in reševanja obravnavane problematike je razlog, da je delo zanimivo tako za strokovno javnost kot tudi za nestrokovnjake.

Monografija Divja odlagališča odpadkov na območju Ljubljane je med odgovornimi na mestni občini povzročila velik odziv zaradi pomembnosti čimprejšnje rešitve problematike razširjenosti divjih odlagališč na vodovarstvenih pasovih na območju Ljubljane. V zadnjem času tako lahko iz dnevnega časopisja ugotovimo, da je mestna občina namenila kar 2,5 milijona evrov za sanacijo divjih odlagališč. Izrednega pomena je dejstvo, da se pri tem vedno sklicujejo na pričujočo študijo.

Publikacija je bogato opremljena s kartografskim gradivom, predvsem je treba poudariti pomembnost izdelave interaktivne podatkovne baze divjih odlagališč, ki omogoča celosten pregled nad pridobljenimi podatki. Poleg nazornega kartografskega gradiva publikacija vsebuje tudi pregledne grafikone.

Monografija je broširana in bogato opremljena s slikovnim gradivom. Poleg avtorja monografije sta posamezna poglavja pripravila Mateja Breg in Drago Kladnik. Fotografsko gradivo so prispevali David Bole, Mateja Breg, Primož Gašperič, Blaž Komac, Miha Pavšek in Primož Pipan. Knjigo sta uredila Drago Kladnik in Drago Perko, prevod izvirne knjige je opravil Donald F. Reindl. Izdajo publikacije je podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Katarina Polajnar

Drago Kladnik:

Pogledi na podomačevanje tujih zemljepisnih imen

Georitem 2

Ljubljana, 2007: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 124 strani, 3 preglednice, 1 grafikon, 8 izsekov iz zemljevidov, 1 shema, ISBN 978-961-254-009-8

Zemljepisno ime ali toponim je lastno ime, ki je po definiciji ustaljeno in nedvoumno identificira ter individualizira določen geografski pojav ali topografski objekt. Zaradi izjemnega povečanja obsega medsebojnih stikov, potovanj in pretoka informacij v današnjem času naraščajo potrebe po uporabi zemljepisnih imen, s tem pa narašča nered na tem področju. Zaradi zemljepisnih imen prihaja celo do političnih konfliktov. V okviru OZN so se tega zgodaj zavedli in z namenom vzpostaviti dogovorjeni red in standardizirati vsa zemljepisna imena na Zemlji že leta 1959 oblikovali UNGEGN (*United Nations Group of Experts on Geographical Names*) oziroma Skupino strokovnjakov Združenih narodov za zemljepisna imena. Za uresničevanje njenih resolucij pri nas skrbi leta 1986 ustanovljena Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen, ki danes deluje v okviru Vlade Republike Slovenije (KSZI VRS). Njena vloga se je okrepila zlasti po letu 1992, ko se je Slovenija z vstopom v OZN med drugim obvezala upoštevati njene resolucije o zemljepisnih imenih.

Leta 2002 je bila v okviru UNGEGN-a ustanovljena še Delovna skupina za eksonime, ki naj bi sistematizirala rabo eksonimov. Eksonim je zemljepisno ime v določenem jeziku za topografski objekt ali geografski pojav zunaj območja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika in se razlikuje od imena v enem ali več uradnih jezikih območja, kjer je ta objekt ali pojav lociran. Od originalnega imena se razlikuje vsaj v opuščenem ločevalnem ali diakritičnem črkovnem znamenju, kar vpliva na različen izgovor.

Obsežno raziskovalno delo na področju eksonimov je opravil avtor knjige, eden članov KSZI VRS. Eksonimi, podomačena tuja zemljepisna imena, poleg endonimov, domačih, izvirnih zemljepisnih imen, sestavljajo celoto vseh zemljepisnih imen na svetu. Oblikovali so se kot plod stoletnih gospodarskih,